

2. Бибик С. Стильова розмовна норма та розмовна лексика / С. Бибик // Культура слова. – 2011. – Вип. 74. – С. 59-65.
3. Remarque E. M. Drei Kameraden / Erich Maria Remarque. – Köln : Kiepenheuer & Witsch, 1991. – 585 S.
4. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій / О. О. Селіванова // Нова філологія. – 2012. – № 50. – С. 201-208.
5. Ремарк Е. М. Три товариші / Еріх Марія Ремарк ; пер. з нім. М. Дятленко, А. Плют ; худож. оформл. К. Бобровников. – К. : Молодь, 1959. – 415 с.

Науковий керівник: викладач Ю. В. Опанасенко

МЕТАФОРА В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ДЕНА БРАУНА «ЦИФРОВА ФОРТЕЦЯ»

О. С. Коваленко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Метафора – це стилістичний засіб, без якого будь-який літературний твір був би менш яскравим та захопливим, відтак адекватний переклад першотвору є дуже важливим фактором задля збереження комунікативного впливу на читача. В оригіналі роману Дена Брауна «Цифрова фортеця» метафора посідає провідне місце серед інших стилістичних фігур та надає загадковості й напруги описаним у фантастичному трилері подіям.

Образи й світосприйняття людини іноді набагато легше передати за допомогою непрямого, переносного значення, де в нагоді стає метафора. Процес метафоризації дуже тісно пов'язаний із мовною картиною світу, адже людська мова залежить від світобачення та сприйняття, як зазначає Арутюнова Н. Д. у своїй праці «Лінгвістика та поетика» [2, с. 149].

Основна проблема при перекладі метафор полягає у тому, наскільки культурно-мовні традиції мови оригіналу близькі або далекі від мови перекладу. За словами Романюги Н. В., існує таке поняття як метафорична семантика, що включає в себе кілька взаємопов'язаних елементів, таких як: початкове значення слова, образ слова та новий понятійний зміст, що утворюється внаслідок осмислення метафори [3, с. 218].

Метафору, за О. О. Селівановою, розглядаємо як «найпродуктивніший креативний засіб збагачення мови, вияв мовної економії, семіотичну закономірність, що виявляється у використанні знаків однієї концептуальної сфери на позначення іншої» [4, с. 388].

Метою статті є дослідження різних видів метафоричних трансформацій в українському перекладі роману «Цифрова фортеця» Дена Брауна. Окреслені в межах нашого дослідження типи метафоричних перекладацьких заміни здійснено в межах концепції О. О. Селіванової про нову типологію перекладацьких трансформацій. Метафоричні трансформації, за словами дослідниці, по суті, є синонімічними замінами, здебільшого контекстуального типу. У їхньому складі виокремлюємо деметафоризацію, реметафоризацію, трансметафоризацію [5, с. 205].

Найрозповсюдженішим типом метафоричних трансформацій у досліджуваному творі виявилась трансметафоризація – заміна донорської зони метафори в перекладі [5, с. 205]. На нашу думку, це покликано різними архетипами та асоціаціями носіїв мов. Напр.: «*at blinding speed*» // «з блискавичною швидкістю» – для позначення концепту ШВИДКІСТЬ перекладач використовує знак концепту ПРИРОДНЕ ЯВИЩЕ – блискавка. У наступному прикладі «*caught into a virtual intelligence blackout*» //

«*потрапивши у справжню інформаційну пастку*», іменник *intelligence* – «the ability to learn, understand, and make judgments or have opinions that are based on reason» [7] замінено в перекладі прикметником *інформаційний* – «той, що стосується інформації, який містить інформацію» [6]. Концепт РОЗУМОВА ДІЯЛЬНІСТЬ змінено концептом АРТЕФАКТ, але при перекладі втратилась семантика англійського іменника *blackout* – «a short period when someone suddenly becomes unconscious» [7] у результаті трансформації в іменник *пастка* – «(перен.) хитрий маневр, прийом для заманювання противника в невідне, небезпечне становище» [6].

Досить часто в перекладі також трапляється і реметафоризація – заміна в перекладі неметафори метафорою [5, с. 205], напр.: «*Inside were eight million feet of telephone wire*» // «*Її оповивали вісім мільйонів футів телефонних кабелів*. Англійське дієслово «*were*» має буквально значення «були», тим часом як дієслово «*оповивали*» вжите у метафоричному значенні. Такий самий випадок спостерігається у наступному прикладі: «*a rocket like hull surrounded by a winding maze of catwalks*» // «*ракетна шахта, оповита мережею вузьких сходів*», де англійське дієслово *to surround* перекладається як «оточувати, обступати» [1] і використано у прямому значенні; перекладач обрав йому відповідник «оповивати – обвивати, обплітати собою щонебудь» [6], вжите в переносному значенні.

Ще одним типом метафоричних перетворень, що спостерігаються у перекладі, є деметафоризація – заміна метафори її антиподом – неметафорою [5, с. 205]. Частота застосування цієї трансформації в перекладі спричинена зазвичай відсутністю адекватних відповідників в українській мові, намагання зберегти які могло б призвести до ускладненого читання роману незвичними для українського читача метафоричними порівняннями. Так, у реченні «*the driver whisked her off*» // «*водій АНБ швидко відвіз її до Форт-Міда*», зникло метафоричне значення фразового дієслова *to whisk off* – «to take something or someone some where else suddenly and quickly» [7] через заміну на вжите у прямому значенні словосполучення *швидко відвезти*. Перекладач вирішив також не зберігати метафору в реченні «*Strathmore's golden girl*» // «*Улюбленим дитям Стретмора*», незважаючи на те, що її прямий переклад словосполученням «золота дівчинка» міг би бути достатньо вдалим. О. О. Селіванова зазначає, що нерідко метафоричні заміни зумовлюють зміну прагматичного впливу на читача перекладу або є перекладацькими помилками [5, с. 205].

Подекуди перекладачеві вдавалось знайти міжмовний відповідник метафорам, не вдаючись до трансформацій. Це спостерігається, зокрема, в наступному реченні: «*it was a child's play*» // «*виявилось дитячою забавкою*».

Загалом, в українському перекладі роману Дена Брауна «Цифрова фортеця» метафоричні перетворення займають одне з провідних місць серед застосовуваних автором на лексичному рівні формально-змістових трансформацій. Всі типи метафоричних заміни, а саме: трансметафоризація, реметафоризація та де метафоризація, – покликані полегшити сприйняття тексту українським читачем й адаптувати його до культури носіїв мови перекладу.

Список використаних джерел:

1. Англо-український словник / Укл. : М. Л. Подвезько, О. В. Кривошеєв, В. М. Тягловська. – К. : Вища школа, 1996. – 701 с.
2. Арутюнова Н. Д. Языковая метафора (синтаксис и лексика) / Н. Д. Арутюнова // Лингвистика и поэтика. – М., 1979. – С.147–173.
3. Романюга Н. В. Відтворення метафоричної образності при перекладі української прози англійською мовою (на матеріалі оповідання В. Винниченка «Голод») / Н. В. Романюга // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир, 2008. – Випуск 38. – С. 217–220.

4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
5. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій [Електронний ресурс] / О. О. Селіванова // Нова філологія. – 2012. – № 50. – С. 201-208. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
6. Словник української мови : в 11 т. [Електронний ресурс] / АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; гол. ред. І. К. Білодід. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – 11 т. – Заголовок з екрану. – Режим доступу : http://ukrlit.org/slovnky/slovnky_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh
7. Cambridge Dictionary [Електронний ресурс]. – Заголовок з екрану. – Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/>

Науковий керівник: канд. пед. наук В. С. Рейдало

КОНОТАТИВНИЙ АСПЕКТ ЛЕКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ДЖ. ЛОНДОНА «МОРСЬКИЙ ВОВК»

Р. А. Копил

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У сучасному світі переклад забезпечує спілкування між людьми, які розмовляють різними мовами та належать до різного лінгвокультурного ареалу. У контексті сучасних глобалізаційних тенденцій, спрямованих на поглиблення міжкультурної комунікації та взаємодії, перекладацька діяльність стає надзвичайно важливою. Перекладач забезпечує посередництво між людьми з різними культурними кодами, ціннісними пріоритетами та світоглядними особливостями.

У процесі перекладу часто неможливо використати прямі словникові відповідники слів і словосполучень, тому виникає потреба у зміні, перевираженні змісту з метою досягнення еквівалентного перекладу. Еквівалентність текстів оригіналу та перекладу досягається завдяки вмілому використанню перекладацьких трансформацій – перетворень, які здійснюються при переході від оригінального тексту до перекладного [1, с. 25]. Вони є невід’ємним елементом процесу перекладу. Науковці по-різному визначають поняття «трансформації». У нашій статті ми спираємося на концепцію О. О. Селіванової, яка визначає перекладацькі трансформації як перетворення, модифікацію форми, або змісту і форми, зокрема, з метою збереження відповідності комунікативного впливу на адресатів оригіналу й перекладного тексту [2, с. 456].

Метою нашої статті є аналіз лексичних трансформацій конотативного плану в українському перекладі роману Дж. Лондона «Морський Вовк».

Конотативні трансформації диференціюють на оцінно-емотивні, експресивні та функціонально-стилістичні. Результатом таких трансформацій є міжмовні синонімічні відповідники, що відрізняються оцінно-емотивними, експресивними та функціонально-стилістичними відтінками значень [3, с.458].

У перекладі роману Дж. Лондона «Морський вовк» присутня значна кількість функціонально-стилістичних трансформацій, які представлені втратою, заміною або виникненням в перекладному тексті функціонально-стилістичного забарвлення мовних одиниць [1, с. 123]: *Want to see it work?* (2, 65) // *Кортить подивитися на мою роботу?* (1, 65). Стилістично нейтральне дієслово *want* зі значенням «to have a strong desire for» [4] у перекладі замінено на стилістично забарвлене дієслово **кортити** – «розм. дуже